

مسئولیت‌های حرفه‌ای و حقوقی (اخلاق حرفه‌ای برای کتابداران)

کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد در سال ۱۳۶۵ تأسیس شده و کار خود را با داشتن یک کتابخانه واقع در بیمارستان هاجر فعلی آغاز کرد. سپس با افزوده شدن رشته‌های مختلف و ساختمان‌های جدید اکنون دارای ۲ کتابخانه بیمارستانی فعال، ۲ کتابخانه دانشکده‌ای مستقل و یک کتابخانه مرکزی شامل بخش فنی، سالن مطالعه و مخزن در پردیس مجتمع آموزشی رحمتیه است.

امروزه داشتن اخلاق حرفه‌ای و مسئولیت حرفه‌ای مشخص و تعریف شده در هر سازمان یکی از عوامل موفقیت آن سازمان شناخته می‌شود. حرفه کتابداری از این امر مستثنا نیست و در دهه‌های اخیر توجه ویژه‌ای به این امر شده است. ایفلا هم بیانیه‌ای به صورت جداگانه با موضوع کدهای اخلاق حرفه‌ای برای ملیت‌های مختلف تدوین کرده است. متن حاضر با توجه به نسخه منشور اخلاق حرفه‌ای کتابداران که توسط ایفلا در آگوست ۲۰۱۲ تدوین شده است و منشور اخلاق و رفتار حرفه‌ای انجمن کتابداران ایفلا ۲۰۰۳، بر مبنای اولویت و فرهنگ ایران و سازمان متبوع نگاشته شده است.

منشور کلی اخلاق حرفه‌ای کاربران در سایت کتابخانه مرکزی (برای مطالعه اینجا کلیک کنید) آمده است. در اینجا سعی داریم به تبیین منشور اخلاق حرفه‌ای کتابداران بپردازیم. این موارد در چند آیت کلی به شرح ذیل می‌باشد:

❖ دسترسی به اطلاعات (Access to information)

۱. دسترسی آزادانه به اطلاعات برای تمامی اقشار
 ۲. رایگان بودن ارائه تمامی خدمات کتابخانه و اطلاعات به کاربران
- تبصره:** کلیه خدمات از عضویت تا استفاده از منابع رایگان است به استثنای جریمه‌های دیرکرد که حداقل مبلغ روزانه برای آن در نظر گرفته شده است.

۳. راحت‌ترین و مؤثرترین راه برای دسترسی به اطلاعات و منابع در دسترس کاربران قرار گیرد (به این منظور کاربران در هر مقطع و رشته‌ای از تمامی کتابخانه‌های تابعه می‌توانند کتاب و خدمات اطلاعاتی دریافت کنند).

۴. کتابداران باید بر علیه سانسور اطلاعاتی و عدم آزادی دسترسی به اطلاعات به شرطی که مخالف قوانین و موازین نباشد، مقابله کنند.

❖ مسئولیت در برابر فرد و جامعه (Responsibilities towards individuals and society)

۱. تمامی اقشار زیرمجموعه سازمان که به‌عنوان کاربر فعال کتابخانه شناخته می‌شود، فارغ از سن، رشته، مقطع تحصیلی، محل سکونت و ... حق استفاده رایگان از تمامی خدمات را دارند.
۲. اطلاعات باید به‌درستی و به‌صورت مؤثر در اختیار کاربران قرار گیرد و سعی بر این باشد تا ضمن ارتقاء سواد اطلاعاتی، نحوه استفاده از منابع اطلاعاتی یکبار برای همیشه به کاربران آموزش داده شود.

❖ حریم خصوصی، محرمانگی، شفافیت (Privacy, secrecy and transparency)

۱. اطلاعات شخصی کاربران به‌صورت محرمانه نزد کتابداران محفوظ است و فقط در صورت لزوم و نیاز سازمان مورد استفاده قرار گیرد.
۲. ارتباط بین کتابدار و کاربر بر پایه اعتماد و رعایت احترام بنا می‌شود و هیچ‌یک از دو طرف حق سوءاستفاده از یکدیگر را ندارند.

❖ دسترسی باز و مالکیت معنوی (Open access and intellectual property)

۱. کتابداران ضمن اینکه بهترین راه دسترسی به اطلاعات را در اختیار کاربران قرار می‌دهند، باید به کپی‌رایت هم توجه داشته باشند.
۲. مسئولیت نحوه استفاده از اطلاعات بر عهده کاربران است و عواقب ناشی از هرگونه سوءاستفاده، کپی‌برداری، سرقت علمی، جعل و تحریف در پژوهش متوجه کاربر متخلف است. کتابداران فقط در برابر مواردی که قانون به وی اجازه می‌دهد حق برخورد دارد. مثلاً در

مواردی که از پایان‌نامه در کتابخانه سوءاستفاده شود و کتابدار متوجه این امر شود می‌تواند طبق قوانین با وی برخورد نماید.

۳. قانون حق مؤلف محترم شمرده شود و از ارزش‌های فکری داخلی و خارجی حمایت شود.

❖ بی‌طرفی، صداقت شخصی و مهارت حرفه‌ای (Neutrality, personal integrity and professional skills)

۱. سیاست‌های مجموعه‌سازی، فراهم آوری و سازمان‌دهی کتابخانه کاملاً بی‌طرفانه و بدون هیچ‌گونه تعارض منافی صورت می‌پذیرد. منافع سازمان و کاربر بر هرگونه منافع شخصی ارجح است.

۲. کتابداران باید برای حرفه کتابداری و ارتقاء جایگاه آن توجه و ارزش قائل شوند.

❖ روابط همکاران با یکدیگر و مقامات مافوق (Colleague and employer/employee relationship)

۱. در ابتدا رفتار کتابداران و کارمندان کتابخانه با یکدیگر بر مبنای احترام، انصاف باشد و فارغ از قومیت، شهریت، عقاید و سایر توانایی‌ها همه باهم برابر و یکسان هستند.

۲. تلاش حداکثری کتابداران بر این است که مهارت‌های حرفه‌ای خود را ارتقا دهند، دانش خود را به‌روز کنند و آن را به کاربران منتقل سازند. سازمان و مقامات مافوق هم ملزم به فراهم آوری چنین بستری هستند.

۳. کسب هرگونه شهرت و موقعیت اجتماعی بالاتر در سازمان منوط به مهارت‌های حرفه‌ای و اخلاق سازمانی است و بر اساس رقابت ناسالم و روش‌های غیرمعارف موقعیتی کسب نمی‌کنند.